

POLICIJOS DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

2019-09- Nr. 5-S-
į 2019-09-17 Nr. 1D-4644

DĖL VADOVYBĖS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. IX-1183 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR SUSIJUSIŲ PROJEKTŲ DERINIMO

Lietuvos policija yra didžiausia ir universaliausia šalies teisėsaugos institucija, kuriai įstatymais yra pavestas labai platus funkcijų spektras. Lietuvos Respublikos policijos įstatymas (toliau – Policijos įstatymas) numato, kad policijos uždaviniai yra žmogaus teisių ir laisvių apsauga, asmens, visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimas, neatidėliotinos pagalbos teikimas asmenims, kai ji būtina dėl jų fizinio ar psichinio beįėgiškumo, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, administracinių nusiųengimų, ekstremaliųjų situacijų ar panašių veiksmų, nusikalstamų veikų ir administracinių nusiųengimų prevencija, atskleidimas ir tyrimas, eismo automobilių keliais priežiūra. Pažymėtina, kad policija tiria 96 procentus visų šalyje registruotų nusikalstamų veikų. Be to, yra didžiausia kriminalinės ŗvalgybos institucija, turinti plačiausiai veikiantį ir itin kvalifikuotų kriminalinės ŗvalgybos subjektų ratą, efektyvią kriminalinės ŗvalgybos pareigūnų mokymo sistemą ir modernią įslaptintos informacijos ryšių ir informacinę sistemą.

Policijos specializuota mokymo įstaiga (Lietuvos policijos mokykla) užtikrina tikslinį pareigūnų parengimą ir jų kvalifikacijos tobulinimą, pagal poreikį organizuojamas specializuotas mokymas įstaigose, atsiųvelgiant į vykdomų funkcijų pobūdį. Be to, Lietuvos kriminalinės policijos biuro Kriminalinės ŗvalgybos mokymo centras (toliau – LKPB K ŹMC) organizuoja ir vykdo mokymus, siekdamas ugdyti šalies policijos įstaigų kriminalinę ŗvalgybą vykdančių pareigūnų specialiąsias kompetencijas. Sukurta moderni daugiapakopė kriminalinės ŗvalgybos mokymų sistema: pareigūnų kompetencija tobulinama, atsiųvelgiant į konkrečius pareigūnams formuojamus uždavinius ir jų kompetencijas. Mokymai orientuoti į praktinių ŗinių ir gebėjimų tobulinimą su juose dalyvaujančių pareigūnų testavimu. LKPB KŹMC kriminalinę ŗvalgybą atliekančių pareigūnų kompetencijų tobulinimas orientuotas į reagavimą laiku į besikeičiančią kriminogeninę situaciją ir tam būtinų gebėjimų stiprinimą. Vienoda kriminalinės ŗvalgybos vykdymo praktika formuojama per praktines kasdieniame darbe kylančias situacijų analizes. Dėstyti kviečiami pareigūnai praktikai, vykdančys kriminalinę ŗvalgybą, savo srities profesionalai. Tai yra šio mokymo centro stiprybė ir unikalumas mokymo metodikoje.

Sukurta ir pradėjo veikti kriminalinės ŗvalgybos personalo kompetencijų valdymo atrankos į laisvas policijos pareigūno, atliekančio kriminalinės ŗvalgybos funkcijas, rezervą sistema: pasitelkiant elektronines asmens bylas, personalas vertinamas pagal aiškiai apibrėžtus kriminalinei ŗvalgybai vykdyti būdingus dalykinius ir psichologinius pareigūno gebėjimus. LKPB KŹMC kasmet kvalifikaciją tobulina ne mažiau kaip 800 policijos pareigūnų.

Pažymėtina, kad dalyje mokymo programų dalyvauja kitų valstybės institucijų, taip pat ir kriminalinės ŗvalgybos pagrindinių institucijų pareigūnų (Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM), Specialių tyrimų tarnybos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie VRM ir kita), nes nė viena institucija tokio mokymo lygio nėra pasiekusi. Taigi, darytina išvada, kad didžioji dalis kitų ikiteisminio tyrimo įstaigų ar kriminalinės ŗvalgybos subjektų darbuotojų yra išugdomi policijos resursų sąskaita.

Nepaisant to, kad policijai tenka pagrindinė atsakomybė užtikrinant viešąją tvarką bei visuomenės saugumą šalyje ir ji nuolat susiduria su naujais iššūkiais saugumui, besikeičiančiomis nusikalstamumo formomis, stiprėjant terorizmo, tarpvalstybinio nusikalstamumo grėsmėms, nuo 2008 metų policijai skirti asignavimai pradėti gerokai mažinti (skirtingai nei kitoms teisėsaugos institucijoms), ir iki pat šių metų vis dar nepasiekė 2008 metų lygmens (2008 m. buvo skirta 240,8 mln. eurų, 2019 m. skirta 231,5 mln. eurų, nevertinant infliacijos).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad per pastaruosius penkerius metus keičiant teisės aktus,

Budžetinė įstaiga
Saltoniškių g. 19
LT-08105 Vilnius

Tel. 8 700 60 000
Faks. (8 5) 271 9978
El. p. info@policija.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188785847

policijai buvo pavestos naujos funkcijos, didinamos vykdomų funkcijų apimtys, tačiau neskirta papildomo finansavimo joms įgyvendinti (Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo pakeitimai, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso pataisos, kuriomis buvo panaikintas privataus kaltinimo institutas, nustatytas psichologo privalomas dalyvavimas mažamečių bei nepilnamečių apklausose, teroristinių nusikalstamų veikų tyrimas, smurtas artimoje aplinkoje, Lietuvos Respublikos tabako ir alkoholio kontrolės įstatymų pakeitimai ir kita). Policija, perskirstydama turimus žmogiškuosius bei ribotus finansinius išteklius, efektyviau organizuodama ir tobulindama veiklos procesus, ne tik sėkmingai įveikė šiuos iššūkius, bet ir iš esmės iš vidinių rezervų skyrė asignavimų pareigūno profesijos prestižui ir sistemos patrauklumui didinti, policijos darbuotojų motyvacijai kelti. Gerokai padidintas policijos pareigūnų darbo užmokestis, užtikrintas aprūpinimas moderniomis darbo priemonėmis, organizuotas kvalifikacijos tobulinimas ir kita. Pažymėtina, kad vykdamas ar planuojantis vykdyti pokyčius kitose teisėsaugos institucijose, ar numatantis joms naujas funkcijas, skiriama papildomų lėšų joms įgyvendinti ir pareigūnų atlyginimams kelti. Pavyzdžiui, dabar tiek Vadovybės apsaugos departamento prie VRM (toliau – Departamentas), tiek Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie VRM pareigūnai yra išskirti iš kitų vidaus reikalų sistemos pareigūnų ir nustatyti didesni pareigūnų algų koeficientai nei policijos pareigūnams. Taigi, nors policija ir kitos teisėsaugos institucijos pagal savo veiklos pobūdį, pavestas funkcijas ir išskeltus uždavinius yra giminingos, neįvertinus jų veiklos apimčių, kurios policijoje, kaip minėta, yra gerokai didesnės nei kitose institucijose, ir kokybės, kiekvienai skiriamas skirtingas, netolygus finansavimas. Tokia situacija demotyvuoja skirtingose teisėsaugos institucijose dirbančius pareigūnus, neskatina ieškoti efektyvesnių institucijų veiklos organizavimo formų, tobulinti vidinių procesų.

2019 m. rugsėjo 12 d. Teisės aktų projektų informacinėje sistemoje užregistruotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Vadovybės apsaugos įstatymo Nr. IX-1183 pakeitimo įstatymo projekto ir lydinčiųjų įstatymų projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas Nr. 19-10560, kuriuo, be kita ko, siūloma pritarti Lietuvos Respublikos Vadovybės apsaugos įstatymo Nr. IX-1183 pakeitimo įstatymo projektui ir dar 28 įstatymų pakeitimo projektams

(toliau – Projektai). Šie pakeitimai tiesiogiai susiję ir su policijos veikla. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamentu, parengti teisės aktų projektai suinteresuotoms institucijoms teikiami derinti tada, kai jie yra suderinti su visomis suinteresuotomis ministro pavestomis valdymo srityse veikiančiomis įstaigomis ir įstaigomis prie ministerijos, tačiau prieš teikiant Projektus suinteresuotoms institucijoms, su Policijos departamentu prie VRM (toliau – Policijos departamentas) jie nebuvo derinti.

Vienas Projektų tikslų – dabar dalį policijos vykdomos funkcijos, numatytos Policijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 20 punkte (saugo Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes ir konsulines įstaigas ir Lietuvos Respublikoje esančias užsienio šalių diplomatinės atstovybes ir konsulines įstaigas), perduoti Departamentui. Pažymėtina, kad Policijos įstatymo keisti nesilūoma. Taigi kyla klausimas, ar minėtą funkciją vykdys dvi institucijos. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatymo projekto ir susijusių įstatymo projektų aiškinamojo rašto (toliau – aiškinamasis raštas) 12 punkte teigiama, kad minėtam įstatymui įgyvendinti 2020 metais papildomų biudžeto lėšų nereikės, o nuo 2021 m. sausio 1 d. pradėjus vykdyti diplomatinės atstovybių užsienyje apsaugą, numatomas papildomas lėšų poreikis – 2 150 tūkst. eurų per metus. Nėra aišku, kuo remiantis pateikti šie skaičiavimai ir kam tos lėšos konkrečiai bus skirtos. Be to, nesutinkame su aiškinamojo rašto 1 punkto 11 pastraipoje išdėstytu argumentu, kad Lietuvos diplomatinės atstovybių užsienyje apsaugos funkcija labiau sietina ne su Policijos departamentui priskirtomis viešosios tvarkos užtikrinimo ar ikiteisminių tyrimų atlikimo funkcijomis, o su objektų ir asmenų saugumo užtikrinimu, specialaus režimo nustatymu, leidimų sistemos įvedimu, lankytojų patikra, įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimų laikymosi užtikrinimu, pagal kompetenciją dalyvavimu atstovybių ekstremalių situacijų prevencijos ir valdymo veiksmuose. Kaip minėta, pagrindiniai policijos uždaviniai yra žmogaus teisių ir laisvių apsauga, *asmens, visuomenės saugumo* ir viešosios tvarkos *užtikrinimas, neatidėliotinos pagalbos teikimas* asmenims, kai ji būtina dėl jų fizinio ar psichinio bejėgiškumo, taip pat *asmenims, nukentėjusiems* nuo nusikalstamų veikų, administracinių nusižengimų, *ekstremaliųjų situacijų ar panašių veiksmų*, nusikalstamų veikų ir administracinių nusižengimų prevencija, atskleidimas ir tyrimas, eismo automobilių keliais priežiūra. Taigi policijai priskirtos ne vien viešosios tvarkos užtikrinimo bei ikiteisminių tyrimų atlikimo funkcijos, kaip teigiama aiškinamajame rašte.

Lietuvos diplomatinės atstovybių užsienyje apsaugą dabar vykdo Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Rinktinės „Vytis“ pareigūnai. Paminėtina, kad minėti pareigūnai, be Lietuvos diplomatinės atstovybių užsienyje apsaugos, vykdo ir užsienio šalių diplomatinės atstovybių apsaugą Lietuvoje bei viešosios tvarkos užtikrinimo funkciją, todėl natūraliai kyla klausimas – kokia institucija vykdys užsienio šalių diplomatinės atstovybių apsaugą Lietuvoje. Taip pat šiandien policijos ir Departamento funkcijos dubliuojamos ir vykdamas Lietuvos Respublikos Prezidento, užsienio valstybių ir vyriausybės vadovų bei kitų oficialių delegacijų eskortavimą ir palydą.

Paminėtina, kad valstybėje nuolatos buvo laikomasi politikos unifikuoti statutinę tarnybą, suvienodinti skirtingose statutinėse institucijose tarnaujančių pareigūnų garantijas, darbo užmokesčio nustatymo principus ir kita. Nuo š. m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai Statuto redakcijai, vienai sistemai priskirti Lietuvos Respublikos teisingumo

ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro valdymo sričių statutinės įstaigos. Statutas Departamento pareigūnams numato papildomas garantijas (pavyzdžiui, didesnius pareiginės algos koeficientus), o nauju teisiniu reguliavimu siūloma nustatyti iš vis atskirą Departamento pareigūnų garantijų ir darbo užmokesčio sistemą. Tai neturi užtektinai pagrindimo ir demotyvuoja kitas statutines įstaigas.

Atkreiptinas dėmesys, kad 16-oje Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje buvo numatytas viešąjį saugumą užtikrinančių institucijų skaičiaus optimizavimas, t. y. kad jų atliekamos funkcijos būtų aiškiai apibrėžtos teisės aktuose ir tokiu būdu būtų išvengta jų dubliavimo. Be to, Viešojo sektoriaus įstaigų sistemos tobulinimo gairėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gegužės 16 d. nutarimu Nr. 495 (toliau – Gairės), taip pat nustatyti pagrindiniai aspektai viešojo sektoriaus įstaigų valdymo tobulinti ir kompetencijoms išgryninti. Nors ne kartą diskutuota, kad viešojo saugumo užtikrinimo funkcijas sutelkus vienoje institucijoje, būtų sutaupyta administracinių ir koordinacinių lėšų, kad reikia mažinti teisėsaugos institucijų, nes jų šiandien yra nepamatuoti daug – institucijų kompetencijos susipina, neretai dubliuojasi, neaiškos atsakomybės ribos, sudėtingas veiklos koordinavimo ir kontrolės mechanizmas, atlyginimų netolygumas, sąlygojantis didelę personalo kaitą atitinkamose institucijose, konkretūs ir valstybei palankiausi ir racionaliausi sprendimai nebuvo priimti.

Paminėtina, kad Gairių 22 punkte nustatyta, kad kai daugiau negu 2/3 Vyriausybės įstaigos ar kitos Vyriausybei atskaitingos biudžetinės įstaigos funkcijų priskirtinos valstybės politikai įgyvendinti ir (arba) galima nustatyti, kuriam ministrui pavestojė valdymo srityje ji veikia ar su kuriu ministru pavesta valdymo sritimi Vyriausybės įstaigos ar Vyriausybei atskaitingos biudžetinės įstaigos veiklos sritis labiausiai susijusi, arba kai nebūtina objektyviai užtikrinti šios įstaigos funkcinių ar finansinį nepriklausomumą, siūlomas sprendimas pakeisti tokios įstaigos organizacinę formą į įstaigos prie ministerijos. Vertinant Projektų nuostatas, matyti, kad siekiama pakeisti Departamento statusą iš įstaigos prie vidaus reikalų ministerijos į Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingą įstaigą, o tai akivaizdžiai prieštarauja minėtoms Gairių 22 punkto nuostatomis. Visos Projektuose Departamentui numatytos funkcijos yra įgyvendinamojo pobūdžio ir niekaip nesusijusios su dalyvavimu formuojant politiką (tai būdinga Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaigai ar Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingai įstaigai), šių funkcijų įgyvendinimas aiškiai priskirtas vidaus reikalų ministru pavestai valdymo sričiai, ir jokių objektyvių argumentų dėl būtinybės užtikrinti šios įstaigos funkcinių ar finansinį nepriklausomumą nėra. Taigi, Projektuose Departamentui priskirtos funkcijos leidžia vienareikšmiškai šią įstaigą identifikuoti kaip įstaigą prie ministerijos ir konkrečiai kaip įstaigą prie Vidaus reikalų ministerijos, ir siekis pakeisti šios įstaigos statusą neturi jokio objektyvaus teisiškai motyvuoto pagrindo.

Aiškinamajame rašte, teikiant Projektus nurodoma, kad Departamento pareigūnams būtina užtikrinti aukštus reikalavimus. Pažymėtina, kad policijos pareigūnams teisės aktai nustato aukštus reikalavimus, o tarnaujantiems atskiruose padaliniuose (Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinėje „Aras“ (toliau – LPAOR „Aras“), Lietuvos kriminalinės policijos biuro padaliniuose, Lietuvos kelių policijos tarnyboje ir kituose) numatyta papildomų reikalavimų, susijusių su fiziniais ir praktiniais gebėjimais eiti tam tikras pareigas.

Lietuvos policija turi didelę patirtį organizuojant asmenų ir jų turto apsaugą nuo nusikalstamo poveikio, atrenkant ir ruošiant pareigūnus šioms funkcijoms vykdyti. Lietuvos kriminalinės policijos biure yra įsteigta Liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugos valdyba, kur dirba turintys aukštą kompetenciją ir puikų profesinį pasirengimą pareigūnai, užtikrinantys asmenų ir turto apsaugą, įskaitant fizinę apsaugą tiek gyvenamosiose, tiek viešosiose vietose. Policijos įstaigose taip pat organizuojamas ir vykdomas techninių apsaugos ir stebėjimo priemonių, skirtų apsaugai užtikrinti saugomuose objektuose, įrengimas, eksploatacija ir priežiūra. Per šalies ir užsienio vadovų delegacijų vizitus viešajai tvarkai ir saugumui užtikrinti yra pasitelkiami LPAOR „Aras“ ir mobiliųjų padalinių pareigūnai, kurių tiesioginės funkcijos – vykdyti saugomų asmenų apsaugą. Policija iš esmės turi žmogiškųjų išteklių ir gebėjimų, leidžiančių užtikrinti šalies vadovų, oficialių delegacijų ir saugomų objektų apsaugą.

Policija yra pelniusi pagarbą tiek tarptautiniu lygmeniu, tiek nacionaliniu lygmeniu, atskleidžiant nusikalstamas veikas, vykdamas didelio masto nusikaltėlių sulaikymo operacijas, tiek strateginiu lygmeniu. Be to, Lietuvos policija – dažna partnerė įgyvendinant ir tarptautinius projektus, teikiant ekspertinę pagalbą užsienio valstybėms.

Budžetinė įstaiga
Saltoniškių g. 19
LT-08105 Vilnius

Tel. 8 700 60 000
Faks. (8 5) 271 9978
El. p. info@policija.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188785847

ėms optimizuojant ir efektyvinant jų teisėsaugos institucijų veiklą.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad aiškinamajame rašte minima skirtinga svarbių asmenų apsaugos organizavimo praktika Europoje, nurodant, kad šias funkcijas atlieka tiek savarankiškos įstaigos, tiek tarnybos, priskirtos krašto apsaugos ar valstybės saugumo užtikrinimo tarnyboms. Pateikiami kelių valstybių (Bulgarijos, Rumunijos ir kt.) pavyzdžiai, kurie vargu ar laikytini sektiniais. Aiškinamajame rašte visiškai neužsimenama apie kitokios praktikos pavyzdžius Europos valstybėse, kuriose svarbių asmenų apsaugos funkcijas vykdo nacionalinės policijos padaliniai (pvz., Prancūzijoje, Belgijoje, Čekijoje ir kt.). Kaip minėta, šių šalių Vyriausybės ieško optimalių ir efektyvių būdų valstybei priskirtiems uždaviniams įgyvendinti, dažnai konsoliduodamos ir integruodamos turimus žmogiškuosius ir kitus išteklius. Pavyzdžiui, Prancūzijoje 2013 metais siekiant optimalaus, efektyvaus ir integruoto darbo organizavimo, į vieną Apsaugos departamentą nacionalinėje policijoje buvo sujungti iki tol atskirai veikę trys padaliniai, tokiu būdu konsoliduojant asmenų, pastatų ir eskortavimo funkcijas. Akivaizdu, kad tokie sprendimai leidžia užtikrinti integruotą bei konsoliduotą, o ne dezintegruotą požiūrį į funkcijos įgyvendinimą, koncentruotai ir geriausiu būdu panaudoti valstybės turimus išteklius, siekiant efektyvaus veiklos rezultato.

Ribotais skiriamais ištekliais policija kokybiškai ir tinkamai atlieka visas minėtas funkcijas. Taigi politiniai sprendimai be aiškių kriterijų ir realiai pamatuotos naudos atiduoti vieną konkrečią funkciją Departamentui, turint tikslą kelti šios tarnybos prestižą, pagerinti darbo sąlygas darbuotojams bei užtikrinti efektyvesnę veiklą, yra neracionalūs.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, bei įvertinę Departamento vykdomų funkcijų specifiką, nepritariame sprendimui perduoti jam Lietuvos diplomatinėms atstovybėms užsienyje apsaugos funkciją bei Departamento kaip Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingos įstaigos steigimui.

Policijos generalinis komisaras

Linas Pernavas

Žaneta Rudaitienė, tel. (8 5) 271 7938, el. p. zaneta.rudaitiene@policija.lt
Ieva Naruševičienė, tel. (8 5) 271 9732, el. p. ieva.naruseviciene@policija.lt
#164912 2019-09-23